

۲۰۱۶/۰۵/۳۱

ارسالی نبیل عزیزی

منبع: بی‌بی‌سی

مصالحه با حزب اسلامی؛ تحول امنیتی یا تغییر سیاسی؟

آماده شدن پیش‌نویس توافقنامه صلح دولت افغانستان با حزب اسلامی گلبدین حکمتیار به بحث‌های زیادی دامن زده و این پرسش را مطرح کرده که آیا پیوستن حزب اسلامی به دولت واقعا به پایان جنگ کمک می‌کند؟ اگر پاسخ این پرسش مبهم باشد، در آن صورت پیامد این توافق چه می‌تواند باشد؟

پیوستن حزب اسلامی به دولت به‌طور کلی در دو زمینه امنیتی و سیاسی قابل بررسی است. ظاهراً هدف اصلی دولت برای امضای این توافقنامه نزدیک شدن به پایان جنگ است، ولی در مقابل به نظر می‌رسد که این حزب عمدتاً به منظور تبدیل شدن به نیروی عمده سیاسی آماده ورود به دور جدیدی از فعالیت‌های خود شده است.

عرصه امنیتی

«خاتمه جنگ و خشونت» و «دستیابی به صلح پایدار» به عنوان هدف اصلی توافقنامه صلح با حزب اسلامی اعلام شده است. براساس ماده ۱۸ توافقنامه، حزب اسلامی پس از اعلام رسمی این سند هر نوع فعالیت نظامی خود را متوقف، تشکیلات نظامی‌اش را منحل و روابط خود با گروه‌های تروریستی و مسلح را قطع می‌کند.

برای این که میزان تأثیرگذاری قطع فعالیت نظامی و انحلال شاخه نظامی حزب اسلامی بر تأمین امنیت مشخص شود، باید توان نظامی این گروه و نقش آن در تحولات نظامی بررسی شود. ولی آن‌گونه که امین‌الله حبیبی تحلیل‌گر مسائل نظامی می‌گوید، هیچ برآورد و آماری در خصوص تعداد نیروهای نظامی این حزب و توان نظامی آن در دست نیست.

آقای حبیبی می‌افزاید بدنه اصلی نیروهای مسلح حزب اسلامی در سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۵ به گروه طالبان پیوست و مجموعه‌ای دیگر از آن‌ها در چهارده سال اخیر با شماری از رهبران این حزب به دولت پیوستند. در نتیجه، آن عده‌ای که با آقای حکمتیار باقی ماندند، به باور او، نیروی قابل توجهی در میدان جنگ به حساب نمی‌آیند.

جاوید کوهستانی کارشناس امنیتی می‌گوید که حزب اسلامی در چهارده سال اخیر در شماری از بمب‌گذاری‌های انتحاری دست داشته ولی در تهاجم‌های انتحاری گروهی دخیل نبوده است. به گفته او، عمدتاً حملات چریکی و بمب‌گذاری‌های کنار جاده‌ای در دستور کار این حزب بوده است.

با این وضعیت، آقای حبیبی که به عنوان مشاور امنیتی ناتو در کابل کار کرده، می‌گوید که حزب اسلامی به‌طور کلی سهم چشم‌گیری در جنگ علیه دولت و نیروهای بین‌المللی نداشته است. بنابراین، او معتقد است که پیوستن این حزب تغییر چندانی در وضعیت جنگ نخواهد آورد.

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آن لاین په درنېنت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاډونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاډوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خپر و لولئ

اما همایون جریر مشاور رئیس جمهوری و داماد آقای حکمتیار با این محاسبه موافق نیست. او می‌گوید که هنوز هم تعداد زیادی از افراد مسلح از آقای حکمتیار فرمان می‌برند که در عرصه نظامی از توان قابل توجهی برخوردارند و تغییر موضع حزب اسلامی می‌تواند وضعیت جنگ را تا حدی تغییر دهد.

آقای جریر تاکید می‌کند که آقای حکمتیار بر بخشی از گروه طالبان و به‌ویژه اعضای پیشین حزب اسلامی که حالا با طالبان هستند، نفوذ دارد. به نظر او، پیوستن حزب اسلامی به دولت، باعث تغییر موضع آن‌ها هم خواهد شد؛ چرا که پیوستن آقای حکمتیار به دولت به عنوان یک شخصیت مذهبی، مشروعیت جنگ با دولت را زیر سوال می‌برد. ولی برخی از تحلیل‌گران نسبت به درستی پیش‌بینی این عضو ارشد حزب اسلامی که حالا مشاور رئیس جمهوری و مشاور شورای عالی صلح است، ابراز تردید کرده‌اند. آن‌ها معتقدند که طالبان و شبکه حقانی در مورد مصالحه با دولت از حزب اسلامی پیروی نخواهند کرد.

هرچند حامیان مصالحه با حزب اسلامی تاکید دارند که حتی پیوستن یک شورشی به دولت هم باید مورد توجه قرار گیرد، اما منتقدان آن معتقدند هر اقدامی در راستای مصالحه با گروه‌های شورشی که منجر به تغییر وضعیت جنگ نشود، به معنای هدر دادن منابع و فرصت است. بنابراین، تاثیر مصالحه با حکمتیار بر پایان جنگ محل اجماع همگانی نیست.

عرصه سیاسی

دولت افغانستان در برابر دست کشیدن حزب اسلامی از جنگ، متعهد شده که امتیازاتی به این حزب بدهد، از جمله: حذف نام رهبر و اعضای این حزب از فهرست‌های سیاه کشورها و سازمان‌های بین‌المللی، لغو تحریم‌های بین‌المللی علیه این حزب و اعطای مصونیت قضایی بابت اقدامات سیاسی و نظامی به آقای حکمتیار و هوادارانش به‌جز مواردی که مشمول ادعاهای فردی می‌شود.

سایر امتیازات: آزادی اعضای زندانی این حزب که متهم به ارتکاب جرایم جنایی نیستند، کمک به بازگشت هواداران مهاجر آن از پاکستان و ایران، دادن زمین به حدود ۲۰ هزار خانواده آن‌ها، قرار دادن کشته‌شدگان و معلولان این حزب در شمار "شهدا و معلولان" دفاع از وطن، به رسمیت شناختن حکمتیار به عنوان شخصیت برجسته و رهبر جهادی، صدور فرمائی ویژه برای «اعزاز و احترام خاص» او و تامین هزینه و امنیت دو تا سه محل اقامت رهبری حزب.

حزب با این امتیازات به عنوان یک سازمان سیاسی به رسمیت شناخته خواهد شد و فعالیت رسمی خود را در سراسر کشور آغاز خواهد کرد. تمام اعضای آن از آزادی کامل فعالیت‌های سیاسی مانند گشایش دفتر، شرکت در انتخابات، داشتن نشریه و تبلیغات سیاسی و فرهنگی برخوردار خواهند شد.

احتمال اتحاد مجدد شاخه‌های حزب اسلامی

اما پیوستن حزب اسلامی به روند صلح چه تغییری را در آرایش نیروهای سیاسی پدید می‌آورد؟ موضوع نخست احتمال یکپارچگی این حزب است که در حال حاضر به شاخه‌های متعددی تقسیم شده است. دست‌کم یکی از این شاخه‌ها رسماً در دولت به نام حزب اسلامی به رهبری عبدالهادی ارغنده‌وال وزیر پیشین اقتصاد ثبت شده است. موضوع دوم امکان دست یافتن حزب اسلامی به فرصت ورود به میدان رقابت با سایر نیروهای سیاسی برای رسیدن به قدرت است. به احتمال زیاد این حزب دور جدیدی از رقابت با جمعیت اسلامی را از سر خواهد گرفت - حزبی که در حال حاضر بزرگترین سازمان سیاسی در داخل نظام شمرده می‌شود.

رویارویی حزب اسلامی و جمعیت پیشینه خونینی دارد. این دو حزب از دهه شصت خورشیدی و بعد در دهه هفتاد با هم رقابت مسلحانه داشتند. احزاب دیگر مانند حزب وحدت اسلامی و حزب جنبش ملی اسلامی هم که از احزاب عمده‌ای هستند، ممکن است احساس کنند که رقیب دیرینه آن‌ها بار دیگر وارد میدان شده‌است. رقابت اصلی حزب اسلامی با سه حزب دیگر تنها بر سر اختلاف ایدئولوژیک نیست، بلکه پایگاه اجتماعی‌اش با پایگاه اجتماعی آن‌ها هم متفاوت است. نیروی اصلی حزب اسلامی را پشتون‌ها تشکیل می‌دهند، در حالی که پایگاه اجتماعی سه حزب دیگر در میان تاجیک‌ها، هزاره‌ها و ازبک‌ها است.

د پانوی شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنالین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلینکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولی

با این حال، صلاح‌الدین ربانی رئیس جمعیت اسلامی بدون ذکر نام حزب اسلامی، گفته هر گروه شورشی که سلاح‌های خود را به دولت تحویل دهد، از مصالحه با آن استقبال می‌کند، اما شماری از فعالان حقوق بشری و مدنی نسبت به مصالحه بدون محاسبه اقدامات گذشته آقای حکمتیار و حزبش اعتراض کرده‌اند.

تشدید رقابت‌ها

محمدجواد سلطانی استاد جامعه‌شناسی معتقد است که با آمدن حکمتیار به کابل، رقابت‌های ایدئولوژیک و اختلاف‌های قومی و زبانی افزایش خواهد یافت. آقای سلطانی می‌گوید که این حزب در گذشته هم یکی از طرف‌های اصلی درگیری بر سر این مسائل بوده و دو سال پیش هم در پیامی به گروه‌های قومی غیرپشتون به‌خصوص هزاره‌ها هشدار داد.

وحید مژده، تحلیلگر سیاسی، این رقابت‌ها را در سه عرصه قابل تحلیل می‌داند: سازمانی، ایدئولوژیک و قومی. از نظر آقای مژده میدان چهارمی را هم نباید نادیده گرفت: رقابت درون‌قومی بر سر رهبری پشتون‌ها. به باور این تحلیلگر سیاسی، با حضور حکمتیار در میدان سیاسی، این رقابت عمدتاً میان او و حامد کرزی رئیس جمهوری پیشین واقع خواهد شد.

آقای مژده می‌افزاید که در حال حاضر آقای کرزی از نفوذ زیادی در میان پشتون‌ها در جنوب و شرق کشور برخوردار است که با آمدن رهبر حزب اسلامی، قدرت و نفوذ رئیس جمهوری پیشین در میان قبایل این مناطق با چالش سازمانی و ایدئولوژیک این حزب مواجه خواهد شد.

به این ترتیب، به نظر می‌رسد که با پیوستن حزب اسلامی به دولت، بیش از آن که وضعیت میدان جنگ تغییر کند، در میدان‌های سیاسی تحولاتی پدید خواهد آمد. این تحلیل بر اساس برآورد توان نه چندان قابل توجه نظامی حزب اسلامی و احتمال اتحاد مجدد و تبدیل شاخه‌های متعدد آن به نیرویی متحد سیاسی استوار است.

د پانیو شمیره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ